

Jag har rättigheter, du har rättigheter, han/hon har rättigheter...

En presentation av barnets rättigheter

Alla har rättigheter. Du som är under 18 har dessutom andra, särskilda rättigheter. En lista på dessa rättigheter finns i FN:s barnkonvention från 1989, och där kan du också läsa vad staten måste göra för att hjälpa dig att få de här rättigheterna.

Rätten till liv, skydd och utveckling

- Du har rätt till att man tar hänsyn till vad som är bäst för dig när man bestämmer saker om dig, och ingen får behandla dig sämre på grund av varifrån du kommer eller vad du tycker, vad du tror på eller om du är pojke eller flicka.
- Du har rätt till liv och att utvecklas sunt, både till kropp och själ och i dina kontakter med andra.
- Du har rätt att få mat och kläder, att ha någonstans att bo, och att få vård när du är sjuk.
- Du har rätt till att slippa utnyttjas eller utsättas för övergrepp och fysiskt och psykiskt våld, och det gäller också inom familjen och institutioner som tar hand om barn.
- Du har rätt till god utbildning, som tar tillvara din personlighet och din begåvning. Utbildningen ska lära dig respekt för andra människors rättigheter och friheter, och den ska förbereda dig för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle med förståelse, fred, tolerans, jämlikhet och vänskap mellan alla folk.
- Du har rätt till allsidig och objektiv information.
- Om du har ett funktionshinder har du rätt att leva ett värdigt liv så att du kan vara med i samhället, utveckla din personlighet och fungera så självständigt du kan.
- Du har rätt till vila, fritid, lek och konstnärliga aktiviteter i en miljö som passar din ålder och där man respekterar dina rättigheter.

Rätten till privatliv och familj

- Du har rätt till ett namn, en nationalitet och skydd av din identitet. Om du tillhör en annan etnisk, religiös eller språklig grupp än de flesta i landet får ingen hindra dig från att ägna dig åt din kultur, utöva din religion eller tala din grupps språk.
- Du har rätt till eget privatliv. Ingen får lägga sig i ditt privatliv eller familjeliv utan att lagen tillåter det. Ditt hem, dina privata brev, din heder och ditt goda rykte är skyddade i lagen.
- Dina föräldrar ansvarar tillsammans för din uppfostran och utveckling. De har rätt och skyldighet att hjälpa dig att få vad du har rätt till och göra det du är skyldig att göra.
- Du har rätt att veta vilka dina föräldrar är och att tas om hand av dem, utom om det skulle vara till skada för dig.
- Du har rätt att veta var dina föräldrar bor och att åka till ett annat land för att bo med dem. Dina föräldrar har samma rätt när det gäller dig.
- Om dina föräldrar skiljer sig ska man höra vad du tycker innan man bestämmer om hur det ska ordnas för dig. Du har rätt att träffa båda dina föräldrar regelbundet, även om du inte bor hos dem, eller bara med en av dem, utom om det skulle vara till skada för dig.
- Adoption får tillåtas bara om det är för ditt bästa.

Dina friheter

- Du har rätt att uttrycka dina åsikter om vad som helst som gäller dig, så snart du är mogen för det. Dina åsikter måste beaktas.
- Du har rätt att säga vad du tycker och att söka efter, ta emot och ge ut information.
- Du har rätt att tro på vad du vill.
- Du har rätt att vara med i föreningar och att delta i möten.

De här friheterna gäller bara om du respekterar andra människors rättigheter och friheter och inte gör något som kan skada samhället eller dig själv.

Du och staten

- Staten måste se till att du kan njuta av dina rättigheter och friheter.
- Staten måste skydda dig och se till att du har det bra. Den måste hjälpa dina föräldrar genom att ordna så att det finns inrättningar och tjänster som garanterar att allt är till ditt bästa.
- Om du inte kan bo med din familj måste staten skydda och hjälpa dig. Den måste hitta en lösning som tar hänsyn till ditt tidigare liv och din kultur, och din situation skall ses över regelbundet.
- Staten måste se till att du skyddas från alla faror som har att göra med olagliga droger.
- Om du har blivit utsatt för våld måste staten hjälpa dig och stödja dig att komma tillbaka till ett normalt liv.
- Du har rätt till rättvisa. Staten måste se till att myndigheter och domstolar anpassas till dina särskilda rättigheter och behov.
- Du får inte utsättas för tortyr eller grym eller förnedrande bestraffning.
- Du får inte dömas till dödsstraff eller livstids fängelse.
- Du får inte arresteras olagligt. Det får endast ske som sista utväg, och då under så kort tid som möjligt, och man måste ta hänsyn till dina behov och din ålder. Du får inte hållas häktad tillsammans med vuxna, och du har rätt att hålla kontakt med din familj, utom om det skulle vara till skada för dig.
- Under krig måste staten skydda och ta hand om dig. Om du är under 15 år kan du inte tas ut i strid.

Internationella konventioner är regler som stater har kommit överens om. Sådana regler måste staterna lyda, men staterna får gärna också införa särskilda bestämmelser som är ännu bättre för barn. Om lagen i ditt land är bättre för dig än en viss konvention, är det lagen i landet som gäller.

Internationella organisationer och du

Det finns många internationella organisationer som stater är medlemmar i. Vissa av dem, t.ex. Förenta Nationerna och Europarådet, bildades för att skydda de mänskliga rättigheterna, förhindra konflikter och få våra samhällen att bli mer rättvisa, välmående och demokratiska. Nästan alla internationella konventioner har skrivits av sådana organisationer, och dessa organisationer arbetar sedan för att se till att staterna respekterar de rättigheter som konventionerna handlar om.

Kommittén för barns rättigheter övervakar hur Förenta Nationernas barnkonvention följs. Du kan läsa kommitténs rekommendationer för ditt land.

Barn kan också lägga fram fall inför Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter. Nyligen har domstolen t.ex. fällt ett land för att barn inte var skyddade mot kroppsstraff i fängelse, skolan och hemmet. Ett annat land dömdes för att inte ha tagit hand om en flicka som reste ensam.

Vad händer om någon bryter mot rättigheterna?

Ibland kan man behöva begränsa vissa rättigheter, till exempel för att man vill skydda dig från allvarliga risker eller för att du är omogen eller för ung. Vissa rättigheter, bland annat rättigheten till liv, utbildning, hälsa och skydd mot våld och utnyttjande, får ingen bryta mot, inte ens föräldrar eller lärare. Om du tycker att någon har brutit mot dina rättigheter kan du:

- tala med personer som du litar på, till exempel dina föräldrar, lärare, läkare, vänner, socialarbetare eller personer som har hand om dig,
- ringa ett särskilt telefonnummer för barn som utsatts för våld och tala med någon som kan ge dig råd,
- gå till polisen, göra en anmälan och söka statens skydd, eller
- kontakta barnombudsmannen eller en organisation som försvarar barnens rättigheter.
- I vissa fall kan du till och med klaga till Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter.

BYGGA ETT EUROPA FÖR OCH MED BARN

Europarådet

Europarådet är en internationell organisation som grundades 1949 och nu har 47 medlemsstater. Det har till uppgift att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättssäkerhet. Europarådet fastställer gemensamma demokratiska principer. Som stöd i det arbetet finns det olika konventioner, t.ex. Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, och andra konventioner och rekommendationer om skydd för människor, och till dem räknas naturligtvis också Europas 150 miljoner barn.

Programmet "Att bygga ett Europa för och med barn" har som uppgift att se till att barn får njuta av sina rättigheter och är skyddade från våld. Teamet som har hand om programmet sysslar med saker som våld i hemmet och skolan, utbildning i mänskliga rättigheter, barn och internet samt barn och rättssystemet. Du kan besöka vår hemsida för att få mer information om våra konventioner, möten och publikationer och om vårt spel online "Wild Web Woods".

"Bygga ett Europa
för och med barn"
Europarådet
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int

Detta dokument har tagits fram med generöst stöd från finska staten.